

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ В.К. МАМУТОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»**

**ДОНЕЦЬКИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
ТА МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

**П'ЯТІ НАУКОВІ
ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ
АКАДЕМІКА
В.К. МАМУТОВА**

28 червня 2024 року

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
імені В.К. МАМУТОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

ДОНЕЦЬКИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
ТА МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

**П'ЯТИ НАУКОВІ ЧИТАННЯ
ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА
В.К. МАМУТОВА**

28 червня 2024 року

м. Київ, 2024

УДК 346.1:001.891(092)

П 96

Організаційний комітет / редакційна рада:

Устименко Володимир – член-кореспондент Національної академії наук України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», Голова Донецького наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України;

Джабраїлов Руслан – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»;

Гудіма Тетяна – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»;

Краснова Юлія – доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»;

Дутов Михайло – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»;

Сошников Антон – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»;

Ляшенко Павло – кандидат економічних наук, науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

*Рекомендовано до друку вченою радою Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»
(протокол № 11 від 29 липня 2024 року)*

Зареєстровано в Державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (посвідчення № 253 від 15 квітня 2024 року)

П 96

П'яті наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 28 червня 2024 р.) за заг. ред. В.А. Устименка; НАН України, ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України». Київ-Чернігів, 2024. 312 с.

ISBN 978-617-8145-29-3

Видання містить тези виступів учасників П'ятих наукових читань пам'яті академіка В.К. Мамутова (м. Київ, 28 червня 2024 р.). Розглядаються науково-творча спадщина академіка Національної академії наук України та Національної академії правових наук України Валентина Карловича Мамутова, актуальні та найбільш сучасні питання правового забезпечення господарських відносин в Україні та за кордоном, новітні тенденції у господарському процесі, шляхи модернізації та рекодифікації господарського законодавства в контексті стратегічного курсу України щодо реалізації положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Захід проведено за технічної підтримки Ресурсного Центру соціально-правової та професійної підтримки співробітників переміщених ЗВО/наукових установ (створений за підтримки Офісу Ради Європи в Україні).

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, студентів закладів вищої освіти, юристів-практиків, а також для працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

УДК 346.1:001.891(092)

ISBN 978-617-8145-29-3

© ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова
НАН України»

© Автори тез доповідей, 2024

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Закон України від 16.01.2020 року № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>.

Богдан ДЕРЕВЯНКО,
доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу господарсько-правових досліджень
проблем економічної безпеки
Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», Київ
<https://orcid.org/0000-0001-7408-8285>

Олександр ТУБАНЬ,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Науково-дослідного інституту приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф.Г. Бурчака НАПрН України, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0002-0032-5246>

ПРО ЛЕГІТИМАЦІЮ КРИПТОВАЛЮТИ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА

Очевидні проблеми в економіці і фінансовій системі багатьох держав, поглиблення глобалізації, централізації національних фінансових систем і фінансової системи світу, посилення адміністративних методів регулювання у фінансовій сфері та економіці загалом спричинили появу нового явища, нової децентралізованої недержавної системи, грошового сурогату, електронних грошей, віртуальних активів, аналога фіатних валют – криптовалюти. Ще 31 жовтня 2008 року невідома особа – програміст або економіст, фінансист, або група таких осіб чи компанія, яка виступила під ніком Сатоші (Сатосі) Накамото (Satoshi Nakamoto) описала у мережі Інтернет і запустила програму функціонування першого виду криптовалюти – біткойн [1, с. 34]. Децентралізація функціонування криптовалюти полягає у тому, що розробник програми обігу криптовалюти після її запуску усувається від будь-якого контролю чи впливу на процес генерування нових одиниць криптовалюти. Так само і держава не має жодного впливу на обіг криптовалюти. Ідея альтернативи фіатним національним валютам виявилася вдалою, і за декілька років капіталізація обігу криптовалюти біткойн сягнула розмірів у мільярди доларів

США. Після першого виду криптовалюти з'явилися й інші. Сьогодні відомо про наявність програм функціонування близько 5 тисяч видів криптовалюти.

Держава Україна через неможливість контролю за обігом криптовалют та неспроможність захистити добросовісних власників одиниць криптовалюти від скоєння можливих злочинів стосовно них, а також через загрозу функціонування національної валюти і неможливість організації оподаткування доходів від операцій із криптовалютою у перші роки функціонування криптовалюти біткойн та появи перших інших видів криптовалюти, не рекомендувала громадянам України та суб'єктам господарювання набувати у власність одиниці криптовалюти. Про це свідчить, зокрема Роз'яснення НБУ від 10.11.2014 року «Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» [2]. Та оскільки ситуація із обігом криптовалют у світі лише набирає обертів, держава вимушена реагувати на це і намагатися врегулювати відносини, альтернативні відносинам за участі національної валюти. У підсумку 17 лютого 2022 року було прийнято Закон України «Про віртуальні активи» [3], який допоки не набрав чинності, бо потребує узгодження із Податковим кодексом України та підписання в остаточному вигляді Президентом України. З приводу оподаткування нами пропонувалося легітимізувати операції із криптовалютою в Україні, зокрема операції із її видобутку, генерування або «майнінгу», які мають значну схожість із іншими видами господарської діяльності і в силу технічних особливостей можуть контролюватися державою [4].

Економічна спільнота і громадськість України у вирі сучасних лихих воєнних подій пропустили легітимацію операцій із криптовалютою Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ). Судді господарських судів, які розглядають справи про банкрутство, зокрема Б.М. Поляков, це помітили. Проте у наукових роботах до сьогодні на цьому особливо не акцентується. 12 січня 2023 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг», яким серед іншого було внесено зміни і доповнення до декількох статей КУЗПБ [5]. З урахуванням змін і доповнень тепер при поданні заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство згідно із частиною четвертою статті 34 «Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство» КУЗПБ боржник додає відомості про всі рахунки, електронні гаманці, відкриті у небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей, що належать боржнику, їх реквізити [6]. І схожою за суттю, проте з певними відмінностями норму містить пункт 8 частини третьої статті 116 «Заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність», що визначає додатки до заяви про неплатоспроможність боржника - фізичної особи: «відомості про всі наявні рахунки/електронні гаманці боржника (у тому числі депозитні рахунки), відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей в Україні та за кордоном, їх реквізити, із зазначенням сум грошових коштів на таких рахунках, електронних гаманцях». Схожий абзац було додано до частини

четвертої статті 34 «Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство» та частини другої статті 36 «Відзив боржника». У статті 12 «Права та обов'язки арбітражного керуючого» до відповідних прав було додано право арбітражного керуючого отримувати від емітентів електронних грошей інформацію про залишок коштів на електронних гаманцях, рух коштів та операції на електронних гаманцях, яке стосовно більшості видів криптовалюти мабуть лише правом і залишиться, оскільки децентралізований порядок емісії одиниць криптовалюти в абсолютній більшості випадків не дає змоги знати справжнього її емітента [7, с. 657].

Загалом виглядає позитивом включення до КУЗПБ положень про «електронні гроші», «електронні гаманці», «емітентів електронних грошей». У КУЗПБ відсутній термін «криптовалюта», проте відсутній він і в прийнятому, хоча досі нечинному Законі України «Про віртуальні активи», але суть явища визначено вірно. Оскільки правовий режим криптовалюти до сьогодні нормативно не визначено, то можна пропонувати законодавцеві визнати у КУЗПБ одиниці криптовалюти не лише електронними грошима, що ним зроблено, але і особливим видом майна боржника і банкрута, додавши їх до ліквідаційної маси банкрута включенням до частини першої статті 62 «Ліквідаційна маса», в якій перераховуються складові ліквідаційної маси, а також до статті 77 «Зміст оголошення про проведення аукціону», тільки з тією різницею, що реалізація одиниць криптовалюти має здійснюватися не через електронну торгову систему, а через біржу криптовалюти. Під час проведення процедури санації та ліквідаційної процедури доречним буде надання права кредитору узгоджувати із боржником чи банкрутом погашення заборгованості перед ним в одиницях криптовалюти або в національній валюті України, отриманій після продажу одиниць криптовалюти. У будь-якому випадку, законодавство з процедур банкрутства стало певним піонером у легітимації криптовалюти та розрахунків у ній, проте ця робота має продовжуватися.

Список літератури:

1. Дерев'янко Б.В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 3. С. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_8.pdf.
2. Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin: роз'яснення Національного банку України від 10.11.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>
3. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-ІХ. *Відомості Верховної Ради України.* 2023. № 15. Ст. 51.
4. Дерев'янко Б.В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України.* 2018. № 5. С. 164–175. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_5/.

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг: Закон України від 12 січня 2023 року № 2888-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 59. Ст. 182.

6. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.

7. Дерев'янко Б.В., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. Криптовалюта як об'єкт процедур банкрутства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 655–658. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/158>.

Ліна ДОРОШЕНКО,

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри економічного права та
економічного судочинства*

*Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету*

імені Тараса Шевченка, м. Київ

<https://orcid.org/0000-0001-9748-6358>

ДОВІРА ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН

До питань довіри в соціальних відносинах в різних сферах завжди була прикута увага, що особливо прослідковується у роботах політологів, соціологів та економістів. Так, відомий американський соціолог, політолог та аналітик Френсіс Фукуяма визначав проблему довіри як одну з ключових у сучасному житті і наголошував, що в зв'язку з цим дуже важливо зрозуміти, що укріплення довіри, зокрема, в економічній сфері, є першочерговим завданням. У 1995 році вчений у роботі «Довіра: соціальні доброчинності і шлях до процвітання» виклав аналіз традицій функціонування економік багатьох країн та дійшов висновку, що довіра є необхідним чинником успішного економічного розвитку держави. Ф. Фукуяма вважав довіру саме тим фактором, який зумовлює економічний розвиток суспільства. Він називав довіру «провідною цінністю» і прирівнював її до найважливішого соціального капіталу, адже саме вона є ключовою характеристикою розвинутого людського суспільства, що виявляється й на індивідуальному, й на соціальному рівнях [1, с. 12].

Як слушно зазначається в економічній літературі, на сьогодні в умовах глобалізації ринків, збільшення попиту на товари і послуги стає як ніколи актуальним налагодження партнерських відносин. Побудова ефективної системи взаємовідносин в довготривалій перспективі є однією із основних конкурентних переваг. Фундаментом успішного партнерства є створення довірливих стосунків. Проблема, пов'язана із формуванням інституту довіри у підприємницькій діяльності, є однією із ключових в інституційному напрямку і має практичне